

De achterkant van het geloof

Preek over Johannes 20:27

Te lezen: Johannes 20:19-29 en Psalm 95:1-3
17 juni 1984

Over Thomas wordt niet zoveel gepreekt. Hoogstens een keer na Pasen. Dan wordt Thomas ten tonele gevoerd als het schoolvoorbeeld van hoe het natuurlijk niet moet. Foei, Thomas! Dat kun je toch niet maken! Om te zeggen: 'Als ik de littekens niet in zijn handen en voeten zie, en als ik met mijn vingers de wond van de speer in zijn zij niet voel; zal ik niet geloven dat hij is opgestaan!' Ongelovige Thomas. Beste mensen, pas er na Pasen vooral voor op dat je niet op Thomas lijkt. Want dat is helemaal fout!

Ik denk dat we de belangrijkheid van Thomas op deze manier ver onderschatten. Thomas is veel méér dan het haast vanzelfsprekend schoolvoorbeeld van hoe het niet moet. In de reactie van Thomas wordt iets zichtbaar van de aard van Jezus' opstanding uit de dood. Die woorden van Thomas: 'als ik het niet zie en als ik het niet met mijn vingers voel, kan ik het niet geloven', onthullen iets van het karakter van de opstanding, maken iets duidelijk van de aard van Jezus' overwinning op zonde en dood, laten zien hoe een mens met beide benen in deze harde corrupte, gewelddadige wereld staande, kan geloven dat Christus toch overwinnaar is. Wie gelooft in de overwinning van Jezus Christus op zonde, onrecht en dood - of er naar verlangt daar in te geloven - kan niet om Thomas heen.

Hebt u er nooit moeite mee om in de opstanding van Jezus te geloven?

Dat is voor u een heel vanzelfsprekende zaak, dat Christus na Pasen alle macht heeft in hemel - nou ja, dat lukt dan nog wel! - maar ook op aarde?

Dat levert u geen problemen op, als u eerlijk kijkt wat er op aarde gebeurt?

Na Pasen en Hemelvaart heeft Jezus de macht in handen, maar je ziet dat niet altijd.

Dat is nu echt jammer, vindt u ook niet? Dat we dit niet altijd zien. En dat is dan nog erg voorzichtig uitgedrukt: 'niet altijd zien'. Als je het tv-journaal ziet moet je zeggen dat je er eigenlijk helemaal niets van ziet!

Dat is erg jammer, dat we het niet zien. Als we eerlijk zijn moeten we zeggen dat Thomas toch niet zover van ons afstaat met zijn: 'als ik het niet zie ...!' Alleen:

Thomas zei het. En wij vinden het jammer. We passen er wel voor op om zover te gaan als Thomas. Want we weten hoe het hoort.

Wat moet je daar nu van zeggen, dat je het lang niet altijd ziet, dat Jezus uit de dood is opgestaan, dat hij de duivel in zijn eigen legerkamp verslagen heeft, dat hij de Koning is? Je kunt zeggen: Dat is jammer! Maar het is nu eenmaal niet anders en zulke dingen gaan ons verstand te boven. Je kunt er ook nog een diepe draai aan geven: Dat is allemaal om ons in het geloof te oefenen! Daar hebben we geen van allen van terug. Want het zit heel diep in onze keurig opgevoede ziel dat de echt goede dingen in het leven altijd moeilijk zijn. Zo bent u toch ook opgevoed?! Wat moet je er nog meer van zeggen, dat je het lang niet altijd ziet dat Christus overwinnaar is? Ik denk dat we heel radicaal moeten durven zeggen: Dat heeft alles te maken met de aard van Christus' opstanding in een wereld die verder ondergedompeld is in de dood. De werkelijkheid van de opstanding van Christus bestaat alleen in de keiharde tegenspraak van dood en verderf.

Anderhalve week geleden herdachten we D-day. Op 6 juni was het veertig jaar geleden dat met de landing in Normandië de bevrijding van West-Europa begon. Leek dat op een overwinning? Velen van u zullen de beelden van D-day hebben gezien. Op foto's. In films. Wie er iets van gezien heeft, heeft er genoeg van gezien om er niet onderuit te kunnen: Wat er op D-day aan de kusten van Normandië van de bevrijding te zien was, was eigenlijk één grote tegenspraak van vrijheid, leven, feest en toekomst. De vergelijking met de opstanding van Jezus Christus gaat in veel opzichten mank, dat geef ik direct toe. Maar er zit een punt van overeenkomst in: De werkelijkheid van Christus' opstanding bestaat alleen in de voortdurende tegenspraak door dood en verderf. Het nieuwe leven bestaat alleen in de voortdurende aanvechting door het oude.

'Ja', zal iemand zeggen, 'nu hebt u het natuurlijk over de wereld!'

U hebt gelijk! Ik had het tot nog toe over wat wij 'de wereld' noemen. Maar ik was van plan om verder te gaan.

Wat zie je nu in de gemeente van de opstanding van Christus?

Ik ben blij te kunnen zeggen: Goddank zie je er daar heel wat van! Als je het tenminste wilt zien. Er komen mensen tot geloof.

Mensen belijden hun zonden en breken met een verkeerd leven.

Het gebeurt in de gemeente dat mensen elkaar echt vergeven.

Je beleeft in de gemeente gelukkig iets van onderlinge liefde.

Er zijn christenen waaraan je het ook ziet dat ze blij zijn omdat Christus is opgestaan.

Je ziet er heus wel wat van in de gemeente van Jezus Christus, dat de Heer is opgestaan. Als je het tenminste wilt zien! Dat laatste zeg ik er uitdrukkelijk bij, want je ziet ook in de gemeente zoveel andere dingen: Wat zijn er een kerkscheuringen geweest. Christenen hebben - hardop uitgesproken of zwijgend - ingestemd met de vervolging van Joden, door de eeuwen heen. Kerken hebben met onderdrukkende en uitbuitende overheden onder één hoedje gespeeld. 'O' zal iemand zeggen, 'nu hebt u het dus over de kerk, broeder?' U hebt gelijk. Ik had het over de kerk in het algemeen. Maar ik heb het gevoel dat ik het dan ook over ons heb. Wat ik bedoel: zie je ook in de gemeente die wijzelf zo graag betitelen als gemeente van 'wedergeboren christenen' niet van alles wat wedergeboorte en nieuw leven tegensprekt? Wat kunnen ook wedergeboren mensen die in de doop zijn opgestaan tot een nieuw leven, bezig zijn met ruzies, met het koesteren van gevoelens van wrok, met de baas spelen en je zin krijgen. De werkelijkheid van de opstanding is vaak zo moeilijk te zien!

Je ziet er vaak zo weinig van. Ook in je eigen leven. Ik kan alleen maar voor mezelf spreken. Ik moet u zeggen dat ik steeds argwanender word tegenover mezelf als ik me soms zo lekker christelijk voel. Hebt u dat ook wel eens?

Je doet iets, waarvan je weet dat de kerk het van je vraagt, en dan heb je het gevoel: nu kun je toch zien dat ik echt een wedergeboren mens met een nieuw leven ben! Als je dat bij jezelf meent te zien moet je uitkijken!

Er zitten zoveel dubbele bodems onder mijn christelijke daden. Soms doe je ze, omdat je zo graag christelijk wilt zijn in de ogen van anderen!

De opstandingswerkelijkheid, het nieuwe leven, is zo moeilijk precies te zien en aan te wijzen.

Het domste wat je voor je geloof kunt doen is met een veroordelend vingertje naar Thomas te wijzen. Alsof wij heel anders zijn.

Alsof wij het veel beter begrijpen.

Dat is heel dom, als je het beste voor je geloof op het oog hebt.

Thomas, genoemd Didymus, was zijn naam. Weet u wat die naam betekent? 'Tweelingbroer'. Thomas: dat is tweelingbroer in het Aramees, een taal die men in Israël sprak. Didymus: dat is tweelingbroer in het Grieks. Thomas Didymus, dat is mijn tweelingbroer in het kwadraat! Daarom kan ik als gelovige niet veroordelend spreken over 'die ongelovige Thomas'. Alsof ik ver boven hem sta. Hij is mijn tweelingbroer in het geloof! We zijn zagezegd ééneïge tweelingen. We lijken vreselijk veel op elkaar. We kunnen niet zonder elkaar. Ik kan niet geloven als ik met een wijde boog om Thomas heen loop!

Waarom zegt Thomas zo sceptisch: 'als ik niet zie ..., als ik niet voel ... zal ik zeker niet geloven?' Was hij een geboren pessimist? Had hij een depressieve aanleg? Wie weet! Maar dat doet er hier niet toe. Geloof of twijfel is geen zaak van optimisme of pessimisme! Als iemand zo enthousiast gelooft in de opstanding van Jezus, omdat hij zo optimistisch van aard is geef ik niet zoveel voor zijn opstandingsgeloof. Thomas was geen pessimist. Hij was realist. Hij had alles goed gezien. Toen op Goede Vrijdag de soldaten Jezus aan het kruis sloegen. Hij had de haat en de spot en de macht van mensen goed gezien. Hij had het goed gezien toen Jezus stierf en begraven werd. Thomas had het goed gevoeld. Hoe degelijk de discipelen de deuren op slot hadden gedaan, uit angst voor de Joden, zoals Johannes schrijft. Thomas had het goed gezien en had het goed gevoeld. Is het een wonder dat hij dan zegt: 'als ik niet zie en als ik niet voel, zal ik zeker niet geloven?'

Het ergste wat je tijdens het lezen van die geschiedenis van Thomas kunt doen, is tegen jezelf zeggen: Je moet ook niet kijken en je moet ook niet voelen! Dat is heel slecht voor je eigen geloof! Soms heb ik wel eens het onbehagelijke gevoel, dat we er als christenen meesters in zijn om de werkelijkheid van wat je kunt zien, horen en voelen, te ontkennen.

U bent een wedergeboren mens?

U hebt een nieuw leven ontvangen?

God heeft u zijn Heilige Geest gegeven die u in alle waarheid leidt?

Laten we eens eerlijk zijn:

Hebt u nooit een nare gedachte over een medegelovige?

Faalt u nooit als wedergeboren christen, in uw gezin, op uw werk?

Twijfelt u nooit aan een stukje werk in de gemeente of daarbuiten, wat u ziet als een opdracht van God?

Weet u wat mij wel eens bang maakt onder christenen? Dat er een soort code bestaat om alleen maar 'positieve dingen' te vertellen. Stel dat ik nu zou vragen: 'Wie van u heeft een getuigenis van zijn leven met de Heer te geven?' Wedden dat u dan razendsnel zou gaan nadenken: Welke bijzondere hulp heb ik deze week van God ontvangen?

Waarom ben ik iemand tot zegen geweest?

Welke overwinning heb ik de afgelopen tijd in het geloof behaald?

Wedden dat niemand hier zou willen vertellen hoe hij gisteren als christen is afgegaan? Of hoe hij soms twijfelt aan Gods leiding in zijn leven?

Waarom niet? We hebben heel goede argumenten: Zulke verhalen over onze mislukkingen zijn niet opbouwend. Of: onze twijfels en angsten zijn van onze 'oude mens', dat is zonde. We praten alleen maar positief. En we bidden alleen maar positief. We zeggen in de gemeente nooit eens hardop tegen God: 'God, hoe kunt u dit of dat nou maken!' Weet u waar ik dan bang voor ben? Dat we zo een stuk van de werkelijkheid van ons christenleven verdonkeremanen. We zwijgen het dood. Of we doen het af als 'zonde', 'oude mens' en 'zwakheid'. Het is heel slecht voor je geloof als

je geen oog wilt hebben voor de 'achterkant' van het geloof. Je hebt de werkelijkheid van de opstanding alleen in de voortdurende tegenspraak van de dingen om je heen, en ook in je. Thomas had daar oog voor. En hij had daar gevoel voor.

Hij had gezien en hij had gevoeld wat er allemaal aan de hand was aan nare, onbegrijpelijke en angstige dingen. Hij komt daar heel ongegeneerd voor uit! 'Als ik niet zie ... en als ik niet voel'. Thomas zou daar tegenwoordig in de gemeente ogenblikkelijk voor onder censuur zijn gezet.

Maar alleen zo kwam Thomas tot geloof in de opgestane Heer!

Dwars door het eerlijk zien en realistisch voelen heen van de dingen die de werkelijkheid van de opstanding tegenspreken! Geloof in de opstanding heeft eerst gekeken in de afgrondelijke diepte van de macht van de dood.

Christenen, vanuit een burgerlijke vanzelfsprekendheid van ons geloof, schrikken van Thomas' woorden: 'als ik niet zie ..., als ik niet voel'. Wat doet Jezus? Hij schrikt niet.

Hij die dood is geweest en uit de dood is opgewekt, schrikt niet. In zijn kruisdood heeft hij nog veel scherper dan Thomas gezien en gevoeld hoe groot de anti-goddelijke macht in deze wereld is. Hij begrijpt Thomas volkomen. Zonder een zweem van verwijt zegt hij tegen Thomas: 'Breng je vinger hier en voel, en kijk eens naar mijn handen'. En dan gelooft Thomas in de Opgestane.

De opgestane Heer zelf maakt Thomas deelgenoot van de werkelijkheid van de opstanding. De opstanding is iets ongelofelijks, letterlijk ongelofelijks.

Geloof in de opstanding is eigenlijk een even groot wonder als de opstanding zelf.

Als de opgestane Christus tegen Thomas zegt: 'Wees niet ongelovig, maar gelovig', roept Christus Thomas uit het ongelooft op, zoals God hem op paasmorgen uit het graf riep. De Opgestane doet Thomas delen in de werkelijkheid van zijn opstanding.

Hoe lang bent u misschien al bezig een donkere onderkant van uw geloof te ontkennen? U zwijgt het dood. U wilt het niet zien. U ontkent twijfels, vragen en angsten. Geloof in de opgestane Heer krijgt u niet, als u in een boog om al deze dingen loopt. Je kunt er heel vroom omheen lopen, met een 'Halleluja' en 'De Heer maakt alles wel'. Geloof in de Opgestane ontvangt u alleen dwars door al die twijfels en vragen en teleurstellingen heen. Dank aan Thomas, uw tweelingbroer in het geloof. Daag de Heer uit als Thomas. Dwars door alles heen - deuren en twijfels - komt hij op u toe en doet u delen, geloven in het ongelofelijke.

Amen.

Gebed

Heer Jezus Christus, wij prijzen u.
U die God bent uit God. En licht uit licht, u die van eeuwigheid met God regeert.
U die de hemel met de Vader deelde,
wij prijzen u om uw liefde waarmee u voor ons de goddelijke heerlijkheid wilde verlaten, u die God gelijk was,
wij prijzen u dat u deze rijkdom niet krampachtig voor uzelf hebt gehouden,
maar dat u zich ontledigd hebt,
dat u zich in de kerstnacht en op Goede Vrijdag hebt laten leegschudden in onze armoede, zoals je je portemonnee kunt leegschudden in een collectezak.

God wij aanbidden u, dat u op deze manier hoog verheven bent, het geheim van uw hoogheid is dat u niet veraf bent.
Zo hoog als u verheven bent, zo diep hebt u in de zending van uw zoon naar ons gereikt. Het oneindig méér dat u bent legt u in de handen van uw zoon als reddende kracht voor verloren levens, om ons op te tillen tot u omhoog.

God u bent zo groot dat daarin plaats is voor onze kleinheid.
U bent zo machtig dat daarin plaats is voor onze zwakheid.
U bent zo heilig dat U raad weet met onze schuld en zonden.

God wij danken u dat u als de hoog verhevene, als de machtige, als de heilige zo vanmorgen onder ons aanwezig wilt zijn, met oog voor wat aan de grond is geraakt.
In zorg voor wie in onmacht in het hart is vastgelopen.
In liefde voor wie het verprutst heeft en schuld op zich heeft geladen.

Maak ons vrij van de kramp om de stand op te houden. Schenk ons overgave om ons door u te laten liefhebben. Door u te laten vergeven. Door u te laten optillen.

Heer Jezus, wij kunnen leven omdat u voor ons gestorven bent.
Wij zijn rijk omdat u voor ons arm bent geworden.
Wij kunnen rechtop door het leven gaan omdat u voor ons gebogen hebt en als slaaf gediend hebt.
Leer ons als gemeente ook het rijke geheim van uw armoede, van uw slavendienst, van uw bukken kennen, opdat u dan door ons leven heen mensen rijk kunt maken en optillen tot vreugde en leven.

Schenk ons dat als we straks uw woord horen.

Amen.